<u>अत्रि अनसूया</u>

<u>अयोध्या काण्डे सप्तदशाधिकशततमः सर्गः</u>

सीता त्वेतद् वचः श्रुत्वा राघवस्य हितैषिणः।
तामत्रिपत्नीं धर्मज्ञामभिचक्राम मैथिली।।2.117.16।।
शिथिलां वलितां वृद्धां जरापाण्डुरमूर्धजाम्।
सततं वेपमानाङ्गीं प्रवाते कदलीं यथा।। 2.117.17।।
तां तु सीता महाभागामनसूयां पतिव्रताम्।
अभ्यवादयदव्यग्रा स्वं नाम समुदाहरत्।।2.117.18।।
शिथिलां वलितां वृद्धां जरापाण्डुरमूर्धजाम्।
सततं वेपमानाङ्गीं प्रवाते कदलीं यथा।। 2.117.17।।
तां तु सीता महाभागामनसूयां पतिव्रताम्।
अभ्यवादयदव्यग्रा स्वंनाम समुदाहरत्।।2.117.18।।
अभिवाद्य च वैदेही तापसीं तामनिन्दिताम्।
बद्धाञ्जलिपुटा हृष्टा पर्यपृच्छदनामयम्।।2.117.19।।
ततस्सीतां महाभागां दृष्ट्वा तां धर्मचारिणीम्।
सान्त्वयन्त्यब्रवीद्धृष्टा दिष्ट्या धर्ममवेक्षसे।।2.117.20।।
त्यक्त्वा ज्ञातिजनं सीते मानमृद्धं च भामिनि।
अवरुद्धं वने रामं दिष्ट्या त्वमनुगच्छसि।।2.117.21।।
नगरस्थो वनस्थो वा पापो वा यदि वा शुभः।
यासां स्त्रीणां प्रियो भर्ता तासां लोका महोदयाः।।2.117.22।।

दुश्शीलः कामवृत्तो वा धनैर्वा परिवर्जितः।
स्त्रीणामार्यस्वभावानां परमं दैवतं पतिः।।2.117.23।।
नातो विशिष्टं पश्यामि बान्धवं विमृशन्त्यहम्।
सर्वत्र योग्यं वैदेहि तपः कृतमिवाव्ययम्।।2.117.24।।
न त्वेवमवगच्छन्ति गुणदोषमसत्स्त्रियः।
कामवक्तव्यहृदया भर्तृनाथाश्चरन्ति याः।।2.117.25।।
प्राप्नुवन्त्य यशश्चैव धर्मभ्रंशं च मैथिलि।
अकार्यवशमापन्नाः स्त्रियो याः खलु तद्विधाः।।2.117.26।।
त्वद्विधास्तु गुणैर्युक्ता दृष्ट लोक परावराः।
स्त्रिय स्स्वर्गे चरिष्यन्ति यथा धर्मकृतस्तथा।।2.117.27।।
तदेवमेनं त्वमनुव्रता सती पतिव्रतानां समयानुवर्तिनी।
भव स्वभर्तु स्सहधर्मचारिणी यशश्च धर्मं च तत स्समाप्स्यसि।।2.117.28।।

अयोध्या काण्डे अष्टादशाधिकशततम: सर्ग:

सात्वेवमुक्ता वैदेही अनसूयाऽनसूयया।
प्रतिपूज्य वचो मन्दं प्रवक्तुमुपचक्रमे।।2.118.1।।
नैतदाश्चर्यमार्याया यन्मां त्वमभिभाषसे।
विदितन्तु ममाप्येतद्यथा नार्याः पतिर्गुरुः।।2.118.2।।
यद्यप्येष भवेद्भर्ता ममाऽर्ये वृत्तवर्जितः।
अद्वैधमुपचर्तव्यस्तथाप्येष मया भवेत्।।2.118.3।।

अयोध्या काण्डे   एकोनविंशत्यधिकशततमः सर्गः

गम्यतामनुजानामि रामस्यानुचरी भव।
कथायन्त्या हि मधुरं त्वयाऽहं परितोषिता।।2.119.10।।
अलङ्कुरु च तावत्त्वं प्रत्यक्षं मम मैथिलि।
प्रीतिं जनय मे वत्से दिव्यालङ्कारशोभिता।।2.119.11।।
सा तथा समलङ्कृत्य सीता सुरसुतोपमा।
प्रणम्य शिरसा तस्यै रामं त्वभिमुखी ययौ।।2.119.12।।
तथा तु भूषितां सीतां ददर्श वदतां वरः।
राघवः प्रीतिदानेन तपस्विन्या जहर्ष च।।2.119.13।।
न्यवेदयत्ततस्सर्वं सीता रामाय मैथिली।
प्रीतिदानं तपस्विन्या वसनाभरणस्रजम्।।2.119.14।।
प्रहृष्टस्त्वभवद्रामो लक्ष्मणश्च महारथः।
मैथिल्यास्सत्क्रियां दृष्ट्वा मानुषेषु सुदुर्लभाम्।।2.119.15।।
ततस्तां शर्वरीं प्रीतः पुण्यां शशिनिभाननः।
अर्चितस्तापसै स्सिद्धैरुवास रघुनन्दनः।।2.119.16।।
तस्यां रात्र्यां व्यतीतायामभिषिच्य हुताग्निकान्।
आपृच्छेतां नरव्याघ्रौ तापसान्वनगोचरान्।।2.119.17।।
तावूचुस्ते वनचरास्तापसा धर्मचारिणः।
वनस्य तस्य सञ्चारं राक्षसैस्समभिप्लुतम्।।2.119.18।।

रक्षांसि पुरुषादानि नानारूपाणि राघव।
वसन्त्यस्मिन्महारण्ये व्यालाश्च रुधिराशनाः।।2.119.19।।
उच्छिष्टं वा प्रमत्तं वा तापसं धर्मचारिणम्।
अदन्त्यस्मिन्महारण्ये तान्निवारय राघव।।2.119.20।।
एष पन्था महर्षीणां फलान्याहरतां वने।
अनेन तु वनं दुर्गं गन्तुं राघव ते क्षमम्।।2.119.21।।
इतीव तैः प्राञ्जलिभिस्तपस्विभिर्द्विजैः कृतस्वस्त्ययनः परन्तपः।
वनं सभार्यः प्रविवेश राघवस्सलक्ष्मणस्सूर्य इवाभ्रमण्डलम्।।2.119.22।।

शरभङ्गआश्रम्

अरण्य काण्डे पञ्चमः सर्गः

हत्वा तु तं भीमबलं विराधं राक्षसं वने।
ततस्सीतां परिष्वज्य समाश्वास्य च वीर्यवान्।।3.5.1।।
अब्रवील्लक्ष्मणं रामो भ्रातरं दीप्ततेजसम्।
कष्टं वनमिदं दुर्गं न च स्म वनगोचराः।।3.5.2।।
अभिगच्छामहे शीघ्रं शरभङ्गं तपोधनम्।
आश्रमं शरभङ्गस्य राघवोऽभिजगाम ह।।3.5.3।।
तस्य देवप्रभावस्य तपसा भावितात्मनः।
समीपे शरभङ्गस्य ददर्श महदद्भुतम्।।3.5.4।।
विभ्राजमानं वपुषा सूर्यवैश्वानरोपमम्।
अवरुह्यरथोत्सङ्गादाकाशे विबुधानुगम।।3.5.5।।
असंस्पृशन्तं वसुधां ददर्श विबुधेश्वरम्।
सुप्रभाभरणं देवं विरजोऽम्बरधारिणम्।।3.5.6।।
तद्विधैरेव बहुभिः पूज्यमानं महात्मभिः।
हरिभिर्वाजिभिर्युक्तमन्तरिक्षगतं रथम्।।3.5.7।।

अहमेवाहरिष्यामि सर्वांल्लोकान्महामुने।
आवासं त्वहमिच्छामि प्रदिष्टमिह कानने।।3.5.33।।
राघवेणैवमुक्तस्तु शक्रतुल्यबलेन वै।
शरभङ्गो महाप्राज्ञः पुनरेवाब्रवीद्वचः।।3.5.34।।
इह राम महातेजास्सुतीक्ष्णो नाम धार्मिकः।
वसत्यरण्ये धर्मात्मा स ते श्रेयो विधास्यति।।3.5.35।।
सुतीक्ष्णमभिगच्छ त्वं शुचौ देशे तपस्विनम्।
रमणीये वनोद्देशे स ते वासं विधास्यति।।3.5.36।।
इमां मन्दाकिनीं राम प्रतिस्रोतामनुव्रज।
नदीं पुष्पोडुपवहां ततस्तत्र गमिष्यसि।।3.5.37।।
एष पन्था नरव्याघ्र मुहूर्तं पश्य तात माम्।
यावज्जहामि गात्राणि जीर्णां त्वचमिवोरगः।।3.5.38।।
ततोऽग्निं स समाधाय हुत्वा चाज्येन मन्त्रवित्।
शरभङ्गो महातेजाः प्रविवेश हुताशनम्।।3.5.39।।
तस्य रोमाणि केशांश्च तदा वह्निर्महात्मनः।
जीर्णां त्वचं तथाऽस्थीनि यच्च मांसं सशोणितम्।।3.5.40।।
स च पावकसङ्काशः कुमारस्समपद्यत।
उत्थायाग्निचयात्तस्माच्छरभङ्गो व्यरोचत।।3.5.41।।
स लोकानाहिताग्नीनामृषीणां च महात्मनाम्।
देवानां च व्यतिक्रम्य ब्रह्मलोकं व्यरोहत।।3.5.42।।
स पुण्यकर्मा भुवने द्विजर्षभः पितामहं सानुचरं ददर्श ह।
पितामहश्चापि समीक्ष्य तं द्विजं ननन्द सुस्वागतमित्युवाच ह।।3.5.43।।

सुतीक्ष्णआश्रम्

अरण्य काण्डे सप्तम: सर्ग:

रामस्तु सहितो भ्रात्रा सीतया च परन्तपः।
सुतीक्ष्णस्याश्रमपदं जगाम सह तैर्द्विजैः।।3.7.1।।
स गत्वा दीर्घमध्वानं नदीस्तीर्त्वा बहूदकाः।
ददर्श विमलं शैलं महामेघमिवोन्नतम्।।3.7.2।।
तत स्तदिक्ष्वाकुवरौ सन्ततं विविधैर्द्रुमैः।
काननं तौ विविशतुस्सीतया सह राघवौ।।3.7.3।।
प्रविष्टस्तु वनं घोरं बहुपुष्पफलद्रुमम्।
ददर्शाश्रममेकान्ते चीरमालापरिष्कृतम्।।3.7.4।।
तत्र तापसमासीनं मलपङ्कजटाधरम्।
रामस्सुतीक्ष्णं विधिवत्तपोवृद्धमभाषत।।3.7.5।।
रामोऽहमस्मि भगवन्भवन्तं द्रष्टुमागतः।
त्वं माभिवद धर्मज्ञ महर्षे सत्यविक्रम।।3.7.6।।
स निरीक्ष्य ततो धीरो रामं धर्मभृतां वरम्।
समाश्लिष्य च बाहुभ्यामिदं वचनमब्रवीत्।।3.7.7।।
स्वागतं ते रघुश्रेष्ठ राम सत्यभृतां वर।
आश्रमोऽयं त्वयाक्रान्तस्सनाथ इव साम्प्रतम्।।3.7.8।।

तीक्ष्माणस्त्वामेव नारोहेऽहं महायशः।
देवलोकमितो वीर देहं त्यक्त्वा महीतले।
चित्रकूटमुपादाय राज्यभ्रष्टोऽसि मे श्रुतः।।3.7.9।।
इहोपयातः काकुत्थ्स देवराजश्शतक्रतुः।।3.7.10।।
उपागम्य च मे देवो महादेवस्सुरेश्वरः।
सर्वान् लोकाञ्जितानाह मम पुण्येन कर्मणा।।3.7.11।।
तेषु देवर्षिजुष्टेषु जितेषु तपसा मया।
मत्प्रसादात्सभार्यस्त्वं विहरस्व सलक्ष्मणः।।3.7.12।।
तमुग्रतपसायुक्तं महर्षिं सत्यवादिनम्।
प्रत्युवाचात्मवान्रामो ब्रह्माणमिव काश्यपः।।3.7.13।।
अहमेवाहरिष्यामि सर्वान् लोकान्महामुने।
आवासं त्वहमिच्छामि प्रदिष्टमिह कानने।।3.7.14।।
भवान्सर्वत्र कुशलस्सर्वभूतहिते रतः।
आख्यातश्शरभङ्गेण गौतमेन महात्मना।।3.7.15।।
एवमुक्तस्तु रामेण महर्षिर्लोकविश्रुतः।
अब्रवीन्मधुरं वाक्यं हर्षेण महताऽऽप्लुतः।।3.7.16।।
अयमेवाश्रमो राम गुणवान्रम्यतामिह।
ऋषिसङ्घानुचरितस्सदा मूलफलैर्युतः।।3.7.17।।
इममाश्रममागम्य मृगसङ्घा महायशः।
अहत्वा प्रतिगच्छन्ति लोभयित्वाऽकुतोभयाः।।3.7.18।।

नान्यद्धोषं भवेदत्र मृगेभ्योऽन्यत्र विद्धि वै।
तच्छ्रुत्वा वचनं तस्य महर्षेर्लक्ष्मणाग्रजः।।3.7.19।।
उवाच वचनं धीरो विकृष्य सशरं धनुः।
तानहं सुमहाभाग मृगसङ्घान्समागतान्।।3.7.20।।
हन्यां निशितधारेण शरेणाशनिवर्चसा।
भवांस्तत्राभिषज्येत किंस्यात्कृच्छ्रतरं ततः।।3.7.21।।
एतस्मिन्नाश्रमे वासं चिरं तु न समर्थये।
तमेवमुक्त्वोपरमं रामस्सन्ध्यामुपागमत्।।3.7.22।।
अन्वास्य पश्चिमां सन्ध्यां तत्र वासमकल्पयत्।
सुतीक्ष्णस्याऽश्रमे रम्ये सीतया लक्ष्मणेन च।।3.7.23।।
तमेवमुक्त्वोपरमं रामस्सन्ध्यामुपागमत्।।3.7.22।।
अन्वास्य पश्चिमां सं◌ध्यां तत्र वासमकल्पयत्।
सुतीक्ष्णस्याश्रमे रम्ये सीतया लक्ष्मणेन च।।3.7.23।।
ततश्शुभं तापसभोज्यमन्नं स्वयं सुतीक्ष्णः पुरुषर्षभाभ्याम्।
ताभ्यां सुसत्कृत्य ददौ महात्मा सन्ध्यानिवृत्तौ रजनीं मवेक्ष्य।।3.7.24।।

अरण्य काण्डे एकादशः सर्गः

तत्रापि न्यवसद्रामः कञ्चित्कालमरिन्दमः।
तदाश्रमस्थो विनयात्कदाचित्तं महामुनिम्।।3.11.30।।
उपासीनस्सकाकुत्स्थस्सुतीक्ष्णमिदमब्रवीत्।

अस्मिन्नरण्ये भगवानगस्त्यो मुनिसत्तमः।।3.11.31।।
वसतीति मया नित्यं कथाः कथयतां श्रुतम्।
न तु जानामि तं देशं वनस्यास्य महत्तया।।3.11.32।।
कुत्राश्रमपदं रम्यं महर्षेस्तस्य धीमतः।
प्रसादात्तत्र भवतस्सानुजस्सह सीतया।।3.11.33।।
अगस्त्यमभिगच्छेयमभिवादयितुं मुनिम्।
मनोरथो महानेष हृदि मे परिवर्तते।।3.11.34।।
यद्यहं तं मुनिवरं शुश्रूषेयमपि स्वयम्।
रामस्य स मुनिश्श्रुत्वा धर्मात्मनो वचः।।3.11.35।।
सुतीक्ष्णः प्रत्युवाचेदं प्रीतो दशरथात्मजम्।
अहमप्येतदेव त्वां वक्तुकामस्सलक्ष्मणम्।।3.11.36।।
अगस्त्यमभिगच्छेति सीतया सह राघव।
दिष्ट्या त्विदानीमर्थेऽस्मिन् स्वयमेव ब्रवीषि माम्।।3.11.37।।
अहमाख्यामि ते वत्स यत्रागस्त्यो महामुनिः।
योजनान्याश्रमात्तात याहि चत्वारि वै ततः।।3.11.38।।
दक्षिणेन महान् श्रीमानगस्त्यभ्रातुराश्रमः।
स्थलप्राये वनोद्देशे पिप्पलीवनशोभिते।।3.11.39।।
बहुपुष्पफले रम्ये नानाशकुनिनादिते।
पद्मिन्यो विविधास्तत्र प्रसन्नसलिलाश्शिवाः।।3.11.40।।
हंसकारण्डवाकीर्णाश्चक्रवाकोपशोभिताः।
तत्रैकां रजनीं व्युष्य प्रभाते राम गम्यताम्।।3.11.41।।

दक्षिणां दिशमास्थाय वनषण्डस्य पार्श्वतः।
तत्रागस्त्याश्रमपदं गत्वा योजनमन्तरा।।3.11.42।।
रमणीये वनोद्धेशे बहुपादपसंवृते।
रंस्यते तत्र वैदेही लक्ष्मणश्च सह त्वया।।3.11.43।।

अगस्त्य आश्रम्

आरण्य काण्डम् एकादशः सर्गः

स्निग्धपत्रा यथा वृक्षा यथा क्षान्ता मृगद्विजाः।
आश्रमो नातिदूरस्थो महर्षेर्भावितात्मनः।।3.11.79।।
अगस्त्य इति विख्यातो लोके स्वेनैव कर्मणा।
आश्रमो दृश्यते तस्य परिश्रान्तश्रमापहः।।3.11.80।।
प्राज्यधूमाकुलवनश्चीरमालापरिष्कृतः।
प्रशान्तमृगयूथश्च नानाशकुनिनादितः।।3.11.81।।
तस्येदमाश्रमपदं प्रभावाद्यस्य राक्षसैः।
दिगियं दक्षिणा त्रासाद्दृश्यते नोपभुज्यते।।3.11.82।।
यदा प्रभृति चाक्रान्ता दिगियं पुण्यकर्मणा।
तदा प्रभृति निर्वैराः प्रशान्ता रजनीचराः।।3.11.83।।
नाम्ना चेयं भगवतो दक्षिणा दिक्प्रदक्षिणा।
प्रथिता त्रिषु लोकेषु दुर्धर्षा क्रूरकर्मभिः।।3.11.84।।

मार्गं निरोद्धुं निरतो भास्करस्याचलोत्तमः।
निदेशं पालयन्यस्य विन्ध्यशैला न वर्धते।।3.11.85।।
अयं दीर्घायुषस्तस्य लोके विश्रुतकर्मणः।
अगस्त्यस्याश्रम श्रीमान्विनीतजनसेवितः।।3.11.86।।
एष लोकार्चितस्साधुर्हिते नित्यरतस्सताम्।
अस्मानभिगतानेष श्रेयसा योजयिष्यति।।3.11.87।।
आराधयिष्याम्यत्राहमगस्त्यं तं महामुनिम्।
शेषं च वनवासस्य सौम्य वत्स्याम्यहं प्रभो।।3.11.88।।
अत्र देवास्सगन्धर्वास्सिद्धाश्च परमर्षयः।
अगस्त्यं नियताहारं सततं पर्युपासते।।3.11.89।।
नात्र जीवेन्मृषावादी क्रूरो वा यदि वा शठः।
नृशंसः कामवृत्तो वा मुनिरेष तथाविधः।।3.11.90।।
अत्र देवाश्च यक्षाश्च नागाश्च पतगैस्सह।
वसन्ति नियताहारा धर्ममाराधयिष्णवः।।3.11.91।।
अत्र सिद्धा महात्मानो विमानैजस्सूर्यसन्निभैः।
त्यक्तदेहा नवैर्देहैः स्वर्यातः परमर्षयः।।3.11.92।।
यक्षत्वममरत्वं च राज्यानि विविधानि च।
अत्र देवाः प्रयच्छन्ति भूतैराराधिताश्शुभैः।।3.11.93।।

आरण्य काणडम् द्वादशः सर्गः

क्वासौ रामो मुनिं द्रष्टुमेतु प्रविशतु स्वयम्।
ततो गत्वाऽऽश्रमपदं शिष्येण सह लक्ष्मणः।। 3.12.14।।

दर्शयामास काकुत्स्थं सीतां च जनकात्मजाम्।
तं शिष्यः प्रश्रितो वाक्यमगस्त्यवचनं ब्रुवन्।।3.12.15।।
प्रावेशयद्यथान्यायं सत्कारार्हं सुसत्कृतम्।
प्रविवेश ततो रामस्सीतया सहलक्ष्मणः।।3.12.16।।
प्रशान्तहरिणाकीर्णमाश्रमं ह्यवलोकयन्।
स तत्र ब्रह्मणः स्थानमग्नेः स्थानं तथैव च।।3.12.17।।
विष्णोः स्थानं महेन्द्रस्य स्थानं चैव विवस्वतः।
सोमस्थानं भगस्थानं स्थानं कौबेरमेव च।।3.12.18।।
दातुर्विधातुः स्थानेच वायोः स्थानं तथैव च।
नागराजस्य च स्थानमनन्तस्य महात्मनः।।3.12.19।।
स्थानं तथैव गायत्र्या वसूनां स्थानमेव च।
स्थानं च पाशहस्तस्य वरुणस्य महात्मनः।।3.12.20।।
कार्तिकेयस्य च स्थानं धर्मस्थानं च पश्यति।
स तत्र ब्रह्मणः स्थानमग्नेः स्थानं तथैव च।।3.12.17।।
विष्णोः स्थानं महेन्द्रस्य स्थानं चैव विवस्वतः।
सोमस्थानं भगस्थानं स्थानं कौबेरमेव च।।3.12.18।।
धातुर्विधातुः स्थानं च वायोः स्थानं तथैव च।
नागराजस्य च स्थानमनन्तस्य महात्मनः।।3.12.19।।
स्थानं तथैव गायत्र्या वसूनां स्थानमेव च।
स्थानं च पाशहस्तस्य वरुणस्य महात्मनः।।3.12.20।।

कार्तिकेयस्य च स्थानं धर्मस्थानं च पश्यति।
स तत्र ब्रह्मणः स्थानमग्नेः स्थानं तथैव च।।3.12.17।।
विष्णोः स्थानं महेन्द्रस्य स्थानं चैव विवस्वतः।
सोमस्थानं भगस्थानं स्थानं कौबेरमेव च।।3.12.18।।
दातुर्विधातुः स्थानेच वायोः स्थानं तथैव च।
नागराजस्य च स्थानमनन्तस्य महात्मनः।।3.12.19।।
स्थानं तथैव गायत्र्या वसूनां स्थानमेव च।
स्थानं च पाशहस्तस्य वरुणस्य महात्मनः।।3.12.20।।
कार्तिकेयस्य च स्थानं धर्मस्थानं च पश्यति।
ततश्शिष्यैः परिवृतो मुनिरप्यभिनिष्पतत्।।3.12.21।।
तं ददर्शाग्रतो रामो मुनीनां दीप्ततेजसाम्।
अब्रवीद्वचनं वीरो लक्ष्मणं लक्ष्मिवर्धनम्। 3.12.22।।

पूजनीयश्च मान्यश्च भवान् प्राप्तः प्रियातिथिः।
एवमुक्त्वा फलैर्मूलैः पुष्पैरन्यैश्च राघवम्।। 3.12.31।।
पूजयित्वा यथाकामं पुनरेव ततोऽब्रवीत्।
इदं दिव्यं महच्चापं हेमरत्नविभूषितम्।।3.12.32।।
वैष्णवं पुरुषव्याघ्र निर्मितं विश्वकर्मणा।
अमोघस्सूर्यसङ्काशो ब्रह्मदत्तश्शरोत्तमः।।3.12.33।।
दत्तौ मम महेन्द्रेण तूणी चाक्षयसायकौ।
सम्पूर्णौ निशितैर्बाणैर्ज्वलद्भिरिव पावकैः।।3.12.34।।
महारजतकोशोऽयमसिर्हेमविभूषितः।
अनेन धनुषा राम हत्वा संख्ये महासुरान्।।3.12.35।।
आजहार श्रियं दीप्तां पुरा विष्णुर्दिवौकसाम्।
तद्धनुस्तौ च तूणीरौ शरं खड्गं च मानद।। 3.12.36।।
जयाय प्रतिगृह्णीष्व वज्रं वज्रधरो यथा।
एवमुक्त्वा महातेजाः समस्तं तद्वरायुधम्।
दत्वा रामाय भगवानगस्त्यः पुनरब्रवीत्।।3.12.37।।

आरण्य काण्डम् त्रयोदशः सर्गः

राम प्रीतोऽस्मि भद्रं ते परितुष्टोऽस्मि लक्ष्मण।
अभिवादयितुं यन्मां प्राप्तौ स्थ स्सह सीतया।।3.13.1।।
अध्वश्रमेण वां खेदो बाधते प्रचुरश्रमः।
व्यक्तमुत्कण्ठते वापि मैथिली जनकात्मजा।।3.13.2।।
एषा हि सुकुमारी च दुःखैश्च न विमानिता।
प्राज्यदोषं वनं प्राप्ता भर्तृस्नेहप्रचोदिता।।3.13.3।।

यथैषा रमते राम इह सीता तथा कुरु।
दुष्करं कृतवत्येषा वने त्वामनुगच्छती।।3.13.4।।
एषा हि प्रकृतिः स्त्रीणामासृष्टे रघुनन्दन।
समस्थमनुरज्यान्ति विषमस्थं त्यजन्ति च।।3.13.5।।
शतह्रदानां लोलत्वं शस्त्राणां तीक्ष्णतां तथा।
गरूडानिलयोश्शैघ्र्यमनुगच्छन्ति योषितः।।3.13.6।।
इयं तु भवतो भार्या दोषैरेतैर्विवर्जिता।
श्लाघ्या च व्यपदेश्या च यथा देवी ह्यरुन्धती।।3.13.7।।
अलङ्कृतोऽयं देशश्च यत्र सौमित्रिणा सह।
वैदेह्या चानया राम वत्स्यसि त्वमरिन्दम।।3.13.8।।
एवमुक्तस्समुनिना राघवस्संयताञ्जलिः।
उवाच प्रश्रितं वाक्यमृषिं दीप्तमिवानलम्।।3.13.9।।
धन्योऽस्म्यनुगृहीतोऽस्मि यस्य मे मुनिपुङ्गवः।
गुणैस्सभ्रातृभार्यस्य वरदः परितुष्यति।।3.13.10।।
किन्तु व्यादिश मे देशं सोदकं बहुकाननम्।
यत्राश्रमपदं कृत्वा वसेयं निरतस्सुखम्।।3.13.11।।
ततोऽब्रवीन्मुनिश्रेष्ठश्श्रुत्वा रामस्य तद्वचः।
ध्यात्वा मुहूर्तं धर्मात्मा धीरो धीरतरं वचः।।3.13.12।।
इतो द्वियोजने तात बहुमूलफलोदकः।
देशो बहुमृगश्श्रीमान्पञ्चवट्यभिविश्रुतः।।3.13.13।।
तत्र गत्वाऽऽश्रमपदं कृत्वा सौमित्रिणा सह।
रमस्व त्वं पितुर्वाक्यं तथोक्तमनुपालयन्।।3.13.14।।
कालोऽयं गतभूयिष्ठो यः काल स्तव राघव।
समयो यो नरेन्द्रेण कृतो दशरथेन ते।।3.13.15।।
तीर्णप्रतिज्ञः काकुत्स्थ सुखं राज्ये निवत्स्यसि।

धन्यस्ते जनको राम स राजा रघुनन्दन।।3.13.16।।
यस्त्वया ज्येष्ठपुत्रेण ययातिरिव तारितः।
विदितो ह्येष वृत्तान्तो मम सर्वस्तवानघ।।3.13.17।।
तपसश्च प्रभावेण स्नेहाद्दशरथस्य च।
हृदयस्थश्च ते छन्दो विज्ञातस्तपसा मया।।3.13.18।।
इहावासं प्रतिज्ञाय मया सह तपोवने।
अतश्च त्वामहं ब्रूमि गच्छ पञ्चवटीमिति।।3.13.19।।
स हि रम्यो वनोद्देशो मैथिली तत्र रंस्यते।
स देशश्श्लाघनीयश्च नातिदूरे च राघव।।3.13.20।।
गोदावर्यास्समीपे च मैथिली तत्र रंस्यते।
प्राज्यमूलफलश्चैव नानाद्विजगणायुतः।।3.13.21।।
विविक्तश्च महाबाहो पुण्योरम्यस्तथैव च।
भवानपि सदारश्च शक्तश्च परिरक्षणे।
अपि चात्र वसन्राम तापसान्पालयिष्यसि।।3.13.22।।
एतदालक्ष्यते वीर मधूकानां महद्वनम्।
उत्तरेणास्य गन्तव्यं न्यग्रोधमभिगच्छता।।3.13.23।।
ततः स्थलमुपारुह्य पर्वतस्याविदूरतः।
ख्यातः पञ्चवटीत्येव नित्यपुष्पितकाननः।।3.13.24।।
अगस्त्येनैवमुक्तस्तु रामस्सौमित्रिणा सह।
सत्कृत्यामन्त्रयामास तमृषिं सत्यवादिनम्।।3.13.25।।
तौ तु तेनाभ्यनुज्ञातौ कृतपादाभिवन्दनौ।
तदाश्रमात्पञ्चवटीं जग्मतुस्सीतया सह।।3.13.26।।
गृहीतचापौ तु नराधिपात्मजौ विषक्ततूणौ समरेष्वकातरौ।
यथोपदिष्टेन पथा महर्षिणा प्रजग्मतुः पञ्चवटीं समाहितौ।।3.13.27।।